

EDITORIAL

HOW FREE IS RELIGION IN WARTIME?

Marian Gh. SIMION, PhD

*Harvard Divinity School, Cambridge, MA, United States of America
msimion@orthodoxpeace.org*

How free was Patriarch Kirill of Moscow when he blessed the weapons a few months ago? Was he free from political power? Was he free from his own conscience as a man? Here are some simple questions that not only the Russian or Ukrainian Orthodox must ask themselves, but also us. Is this war on Romania's borders a religious war? Is it a just war for us to support it or to oppose it by silence? These days we seem afraid to ask such questions publicly and to hold both the lay and the clergyman accountable when religion is used as a political tool. Why? Is someone stealing our religion to achieve political ends? Or are we beginning to lose our freedom of religion, whatever the nature of the constraints coming from the West, the East, or our own home?

How did the blessing of weapons used by both sides in the war next door become so irritating to most people who helplessly witness this charade of instrumentalization of religion?

It is well known that the survival instinct of any organized religion is found in ritual. The more complex the ritual, the more the religion survives the harshness of the times, because while the water of violence passes, the stones of prayer remain. Orthodox ritual, and its elaborate expression within liturgical theology, is perhaps the strongest building block of Orthodox Christianity that has ensured the survival of the church under various oppressive regimes. Although symbolic in structure and tactical in intent, Orthodox ritual plays a significant role in collective violence. Through the influence of ritual, the Orthodox can reconcile enemies to each other, lay down their lives for their neighbour, or leave behind painful, perhaps unhealable wounds.

Beyond the power of ritual, Russia's invasion of Ukraine and the problematic presence of the Orthodox Church in this conflict have also

reignited various challenges to the existence of a just war theory in the realm of Orthodoxy. From the outset it must be acknowledged that Orthodoxy did not and does not have a just war theory in the Western sense. Orthodox Christianity has never developed a fundamental theology that would provide dogmatic support for the justification of violence because the Orthodox Church has not been in a position to design and implement public policies and penal laws. Although it may have hoped to do so, the Orthodox Church has never had full state executive power. In Orthodox Christianity, the real law behind the so-called just wars was the law of sacrifice, visible in the phenomena of nationalism and patriotism.

In the historical and sociological space of Orthodox Christianity, the models for conceptualizing a just war thinking have been hidden under the cover of various instances of collective action and are incongruous, unorganized and subject to mob mentality; essentially subscribing to a mentality of clashes between clans. However, in cases where empires or nation-states in the Orthodox space have made decisions for collective action, religion has been used as a propaganda tool designed to activate and manipulate the instinct of submission to the will of the powerful. These had neither consensual theological support nor dogmatic consequences; collective violence was exercised exclusively under vague and perennial religious slogans.

While emperors, kings and lords needed the laudatory support of the Church, they rarely cared about its dogmatic positions, except when certain dogmatic concepts represented matters of political loyalty that could usurp their position of power.

At the same time, some Orthodox clerics who offered their own blessing and endorsed war actions did so invoking the pastoral principle of iconomy. This principle put the confessor in the position of making moral decisions on a case-by-case basis, with each situation or issue being dealt with separately. Also in the spirit of iconomy even the Church itself offered spiritual clemency to soldiers who killed on the battlefield. However, the validity of these clemencies was limited in time and geographical space, becoming, over time, part of a memorial of grief. What has remained theologically constant throughout Orthodoxy has been the recognition that war is an evil of mankind, homicide is forbidden, and killing in war remains a criminal act and a matter of conscience, punishable by the eternal torments of the afterlife.

CÂT DE LIBERĂ E RELIGIA ÎN TIMP DE RĂZBOI?

Marian Gh. SIMION, PhD

*Harvard Divinity School, Cambridge, MA, United States of America
msimion@orthodoxpeace.org*

Cât de liber a fost Patriarhul Kiril al Moscovei când a binecuvântat armele cu câteava luni în urmă? A fost liber față de puterea politică? A fost liber față de propria lui conștiință ca om? Iată câteva întrebări simple, pe care nu numai rusul sau ucraineanul ortodox trebuie să și le pună, dar și noi. Este acest război de la hotarele României un război religios? Este un război just ca noi să-l susținem ori să i ne opunem prin tăcere? În zilele acestea parcă ne este teamă să adresăm public astfel de întrebări și să tragem la răspundere atât pe laic cât și pe cleric, atunci când religia este folosită drept instrument politic. De ce? Oare ne fură cineva religia pentru a-și atinge scopuri politice? Sau începem noi să ne pierdem libertatea de religie, oricare ar natura constrângerilor sosite din vest, din est, sau din propria noastră casă?

Cum a devenit binecuvântarea armelor folosite de către ambele părți în războiul de lângă noi atât de iritabilă pentru majoritatea oamenilor care asistă neputincioși la această mascaradă a instrumentalizării religiei?

Este știut faptul că instinctul de supraviețuire al oricărei religii organizate se regăsește în ritual. Cu cât ritualul este mai complex, cu atât religia supraviețuiește asperitățile vremurilor, pentru că în timp ce apa violenței trece, pietrele rugăciunii rămân. Ritualul ortodox și expresia sa elaborată din cadrul teologiei liturgice, este poate cel mai puternic element constitutiv al creștinismului ortodox, care a asigurat supraviețuirea bisericii sub diferite regimuri opresive. Deși are o structură simbolică și o intenție tactică, ritualul ortodox joacă un rol semnificativ în violența colectivă. Prin influența ritualului, ortodoxul îi poate împăca pe dușmani între ei, își pot da viața pentru aproapele său, sau poate lăsa în urmă răni dureroase, poate de nevindecat.

Dincolo de puterea ritualului, invazia Rusiei în Ucraina și prezența problematică a Bisericii Ortodoxe în cadrul acestui conflict au re-declanșat

și diverse contestații cu privire la existența unei teorii a războiului just pe tărâmul ortodoxiei. Încă de la început trebuie să recunoaștem că ortodoxia nu a avut și nu are o teorie a războiului just în sensul occidental. Creștinismul ortodox nu a dezvoltat niciodată o teologie fundamentală care să ofere un sprijin dogmatic pentru justificarea violenței, deoarece Biserica Ortodoxă nu a fost în poziția de a concepe și implementa politici publice și legi penale. Deși poate că a sperat acest lucru, Biserica Ortodoxă nu a avut niciodată putere executivă statală deplină. În creștinismul ortodox, adevărata lege care a stat la baza așa-numitelor războaie juste a fost legea sacrificiului, vizibilă în fenomenul naționalismului și a patriotismului.

În spațiul istoric și sociologic al creștinismului ortodox, modelele de conceptualizare a unui război just s-au ascuns sub covertura diferitelor cazuri de acțiune colectivă și sunt incongruente, neorganizate și supuse spiritului de gloată; subscriind, în esență, unei mentalități de încăierare între clanuri. Cu toate acestea, în cazurile în care imperiile sau statele naționale din spațiul ortodox au luat decizii pentru acțiuni colective, religia a fost folosită drept instrument de propagandă menit să activeze și să manipuleze instinctul de supunere față de voința celui puternic. Acestea nu au avut nici suport teologic consensual și nici consecințe dogmatice; violența colectivă fiind exercitată exclusiv sub sloganuri religioase vagi și perene.

În timp ce împărații, regii și voievozii au avut nevoie de sprijinul elogiilor al Bisericii, acestora rareori le-a păsat de pozițiile dogmatice ale acesteia, cu excepția cazurilor în care anumite concepte dogmatice reprezentau chestiuni de loialitate politică ce le puteau uzurpa poziția de putere.

În același timp, anumiți clerici ortodocși care și-au oferit propria lor binecuvântare și au aprobat acțiunile de război, au făcut-o invocând principiul pastoral al iconomieii. Acest principiu l-a pus pe duhovnic în poziția de a lua decizii morale de la caz la caz, cu fiecare situație sau problemă fiind tratată separat. Tot în spiritul iconomieii chiar și Biserica în sine a oferit clemență spirituală soldaților care au ucis pe câmpul de luptă. Cu toate acestea, valabilitatea acestor clemențe a fost limitată în timp și spațiu geografic, devenind, în timp, parte a unui memorial al durerii. Ceea ce a rămas constant din punct de vedere teologic de-a lungul și de-a latul ortodoxiei a fost recunoașterea că războiul este un rău al omenirii, omuciderea este interzisă, iar uciderea în război rămâne un act criminal și o problemă de conștiință ce poate fi pedepsită prin chinurile veșnice ale vieții de apoi.